

Отримано: 16 січня 2020 року

Прорецензовано: 23 січня 2020 року

Прийнято до друку: 29 січня 2020 року

e-mail: oksana_ternova@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2020-9(77)-228-231

Тернова О. І. Використання мультимедійних технологій для розвитку міжкультурної компетенції студентів немовних вищих навчальних закладів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9(77). С. 228–231.

УДК: 378.147:004

Тернова Оксана Іванівна,
Київський національний торговельно-економічний університет

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Процеси інтеграції і нова політична та соціально-економічна реальність в країнах Східної і Центральної Європи зумовили необхідність нового підходу і використання інновацій у викладанні іноземних мов. На сучасному етапі мета вивчення іноземної мови у майбутнього фахівця значно змінюється. Він, крім професійної кваліфікації, повинен мати навички вільного володіння іноземною мовою як засобом ділового спілкування в рамках професійної діяльності. У статті проаналізовано використання мультимедійних технологій для розвитку міжкультурної компетенції студентів немовних вищих навчальних закладів. З'ясовано, що застосування мультимедійних технологій в процесі інформатизації вищої освіти, по суті, є процесом використання інформаційно-комунікаційного потенціалу сучасних Інтернет-технологій. Їх впровадження вважається одним з актуальних факторів організації навчання іноземним мовам. Сучасні технічні засоби навчання сприяють модернізації навчального процесу взагалі, а також активізують розумову діяльність студентів та творчість викладачів. Метод проектів – це одна з технологій в навчанні, в тому числі іноземним мовам, заснована на моделюванні соціальної взаємодії в малій групі в ході навчального процесу. Також на заняттях з англійської мови варто використовувати і кейсові технології. Основне завдання статті – довести доцільність застосування інноваційних мультимедійних технологій для підвищення міжкультурної комунікативної компетенції студентів немовних вищих навчальних закладів.

Ключові слова: мультимедійні технології, іношомовна компетенція, метод проектів, кейс-метод, парна робота, групова робота, індивідуальна робота, тестування.

Oksana I. Ternova,
Kyiv National University of Trade and Economics

USING OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES FOR DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS OF NON-LANGUAGE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The modern realities require the need of a new approach and the usage of innovations in the foreign language teaching. This is due to the intensive development of the global computer network. Nowadays the purpose of studying of a foreign language for a future specialist is changing radically. In addition to professional qualifications, he or she must have the skills of fluent business communication in a foreign language in the context of professional activity. In the article the usage of multimedia technologies for the development of foreign language competence of students of non-linguistic higher education institutions is considered. It has been found that the usage of multimedia technologies in the process of informatization of the higher education is the process of using of the information and communication potential of the modern Internet technologies. The modern technical means of education affect the modernization of the educational process in general, as well as activate the mental activity of students and the creativity of teachers. The project method is one of the technologies in learning, including foreign languages, based on the modeling of the social interaction in a small group during the educational process. Also during English language classes the case technologies should be used. The main subject of the article is to prove the feasibility of using the innovative multimedia technologies for the enhancing the foreign language competence of students of non-linguistic higher education institutions.

Key words: multimedia technologies, foreign language competence, project method, case method, paired work, group work, individual work, testing.

Постановка проблеми. Процеси інтеграції, що охопили країни Західної Європи, і нова політична та соціально-економічна реальність в країнах Східної і Центральної Європи зумовили появу нових концепцій в дидактиці і методиці, а саме концепцій міжкультурної комунікації і міжкультурного навчання.

Дослідження методики викладання іноземної мови, що спрямована на формування багатомовної особистості, знайшло своє відображення не тільки в нових акцентах мовної та культурної політики Ради Європи, але і в розвитку дидактичних і методичних концепцій міжкультурного навчання іноземним мовам (M. Brandt, L. Bredella, R. Brislin, D. Buttijes, M. Byram, P. Casse, P. Funke, J. Gumperz, D. Hack, D. Landis, E. Murphy, R. Picht і багатьох інших). Якщо в 70-ті і, особливо, в 80-ті роки багато напрямків в методиці навчання іноземним мовам ставили собі за мету формування комунікативної компетенції, то в наш час в якості мети іноземним мовам висувається розвиток міжкультурної компетенції студентів і формування цілісної культурно-мовної особистості. Такий розвиток методичних поглядів на цілі навчання є правомірним, адже навіть формування комунікативної компетенції передбачає не тільки оволодіння відповідною іношомовною технікою спілкування, а й засвоєння позамовної інформації, необхідної для адекватного спілкування і взаєморозуміння, оскільки останнє недосяжне без принципової тотожності основних відомостей комунікантів про навколишню дійсність.

Різниця відомостей визначається різними матеріальними і духовними умовами існування відповідних народів і країн, особливостями їх історії, культури, суспільно-економічного ладу, політичної системи і т.п. Звідси випливає висновок про необхідність глибоко знати специфіку країни, мову якої вивчаємо, і тим самим про необхідність врахування країнознавчого і культурознавчого підходів, як одного із головних положень методики навчання іноземним мовам. Тому саме заняття з іноземної мови повинне являти собою процес, який забезпечує можливість для сучасних студентів розширити їх образ світу,

що носить відбиток власної культури, до великої, більш гнучкою мультикультурної картини світу. Оптимально організований процес викладання іноземної мови може підготувати особистість студента до толерантного сприйняття чужої культури, до емпатії, до «розмивання» національних стереотипів і забобонів і, в кінцевому підсумку, до визнання рівноправності культур та існування загальнолюдських цінностей.

Навіть цей короткий огляд виховних і розвиваючих цілей навчання іноземної мови показує, що лінгвокраїнознавчий підхід у викладанні іноземних мов не міг вирішити таких завдань вже в силу своєї виключно інформативної функції і орієнтації на виявлення та показ стороннього, чужого, не характерного для рідної етнокультури. Сьогодні потрібні не тільки країнознавчі знання, але в більшій мірі соціокультурні навички та вміння, що дозволяють брати участь в міжкультурній комунікації, а також систематичне порівняння з власною соціокультурною специфікою і рефлексія по відношенню до неї, до власної позиції і до системи власних цінностей і дій.

Таким чином, навчання міжкультурного спілкування на заняттях іноземної мови є сьогодні завданням часу, для вирішення якого потрібні нові шляхи, засоби і методи, вибір яких залежить в першу чергу від предмета і цілей навчання.

Мета статті – дослідити використання мультимедійних технологій для розвитку міжкультурної компетенції майбутніх фахівців – сучасних студентів немовних ВНЗ, і формування їх цілісної культурно-мовної особистості.

Основна частина. Бурхливий розвиток мультимедійних технологій, викликаний інформатизацією всіх видів діяльності людини, вимагає не тільки зміни в професійній діяльності викладача іноземних мов, але і пред'являє певні вимоги до його знань, умінь і навичок. Використання мультимедійних технологій в процесі інформатизації вищої освіти, по суті, є процесом використання інформаційно-комунікаційного потенціалу Інтернет-технологій в ході навчального процесу. До найбільш важливих технологій інформатизації освіти відносяться прийоми створення і оцінки якості інформаційних ресурсів освітнього призначення, підготовка викладачів до ефективного використання інформаційних та телекомунікаційних технологій у професійній діяльності.

Персональний комп'ютер, оснащений відповідним набором периферійних пристроїв і підключений до Інтернету, є основним засобом використання мультимедійних технологій в сфері вищої освіти і дає майбутнім спеціалістам додаткові можливості при вивченні англійської мови. Таких як:

- включитися в глобальний діалог зі студентами та викладачами всього світу;
- отримати прекрасну мовну практику спілкування в «онлайн-ових» телеконференціях;
- стати учасником проектів, що ґрунтуються на співпраці багатьох студентів по всьому світу;
- отримати додаткові роз'яснення від «онлайн-ових» навчальних програм або включитися в заочні навчальні курси і т.д.

[3, с. 72].

У навчальному процесі велике значення приділяється проведенню занять з використанням мультимедійних технологій, які пропонують вигідні варіанти уявлення творчих ідей і, звичайно ж, додають нові. На заняттях з англійської мови з використанням сучасних інтерактивних програм дедалі застосовуються різноманітні види групової, парної, індивідуальної, самостійної роботи та тестування, а також ще більшого поширення отримують новітні кейсові технології та метод проектів.

Груповий вид роботи найчастіше проводиться на основі мультимедійних програм з використанням інтерактивної дошки. Кожен студент самостійно виконує завдання, потім подане завдання виконується на інтерактивній дошці і з використанням програми проводиться автоматична перевірка. Можливий й інший варіант роботи: студенти по черзі виконують завдання безпосередньо на інтерактивній дошці. Необхідно відзначити цікавість завдань, барвистий дизайн і швидкість перевірки, що підвищує мотивацію студентів до вивчення предмета [1, с. 28].

Парна та індивідуальна форми роботи проводяться на основі інтерактивних програм, призначених для роботи з використанням персональних комп'ютерів. На етапах формування і розвитку умінь і навичок доцільно використовувати парну форму роботи (по 2 студенти за комп'ютером), а на етапах вдосконалення і контролю – індивідуальну. Для індивідуальної роботи викладач може планувати однакові завдання для всіх студентів або диференційовані для кожного студента з урахуванням їх індивідуальних здібностей та особливостей, а також рівня засвоєння навчального матеріалу [1, с. 32]. Таку роботу досить легко можна спланувати, використовуючи такі інтерактивні програми, в яких представлена велика кількість однотипних вправ, спрямованих на формування, розвиток і вдосконалення умінь і навичок в різних видах мовленнєвої діяльності, особливо в граматиці, лексичі, аудіюванні та читанні.

Самостійна робота майбутніх фахівців на основі мультимедійних програм включає завдання різних видів і різного рівня складності, які спрямовані не тільки на формування, розвиток і вдосконалення різних видів мовленнєвої діяльності, а й на контроль сформованості основних умінь і навичок. У багатьох програмах закладені контрольні завдання, виконавши які неможливо переглянути правильні відповіді і повернутися до виконання завдань, при цьому виконується автоматична перевірка введених відповідей [2, с. 39].

З точки зору навчання іноземної мови, тестування цікаве не тільки своєю основною функцією – контролем, але і засобом діагностики труднощів мовленнєвого матеріалу, а також мірою визначення навченості студентів і способом прогнозування успішності чи неуспішності процесу навчання. Тому в наш час тестування знаходить все більш часте застосування в повсякденній навчальній практиці. Форми тестових завдань: відкрите тестове завдання (вільна відповідь), закрите тестове завдання (одна відповідь з безлічі, кілька з безлічі), встановлення відповідності, встановлення правильної послідовності. У тестах необхідно використовувати завдання з вільно конструйованою відповіддю, так як вибір правильної форми не завжди вказує на вміння застосувати її в практиці володіння мовою. Практика тестування показує, що студенту легше вибрати правильну відповідь з даних, ніж сформулювати її самому. Одним з ефективних типів тестових завдань є клоуз-процедура, яка передбачає відновлення пропущених слів у тексті. Цим тестом перевіряється загальний рівень володіння мовою.

У практиці викладання іноземної мови можна виділити ще кілька видів тестових завдань:

- використання інтерактивних програм;
- використання ресурсів Інтернету;
- тестування он-лайн;
- тести, розроблені педагогом [5, с. 40].

Ефективність використання тестової методики в самостійній роботі студентів включає: часте використання тестів з різними навчальними цілями, чіткість і стислість формулювань, швидкість виконання і перевірки результатів та аналіз помилок в аудиторії.

Сучасний викладач вузу повинен володіти не тільки технікою проведення тестування, а й практикою складання тестів. Найефективнішими тестами, з точки зору навчання, є тести, розроблені викладачем з певною метою, які спрямовані на контроль або навчання конкретним аспектам навчального матеріалу. Доцільно проводити поточне і підсумкове тестування з кожної теми, що вивчається. Результати тестування викладач повинен враховувати при подальшому плануванні та коригуванні навчальної роботи з даною групою студентів. Інтерактивні тести можна створювати в різних програмах і додатках Microsoft Office.

Ефективність використання інтерактивних програм і тестів в самостійній роботі студентів на заняттях англійської мови полягає в наступному:

- швидкість виконання;
- чіткість і стислість завдань;
- автоматична перевірка;
- фронтальна, групова, парна та індивідуальна форми роботи;
- диференційованість завдань;
- можливість роботи у власному темпі;
- різноманітність видів завдань;
- відпрацювання різних видів мовленнєвої діяльності;
- можливість тестування;
- підвищення мотивації до вивчення предмета [5, с. 46].

Одним із перспективних напрямків у вивченні англійської мови в цілому або окремих її тем, на наш погляд є використання різного роду Інтернет-спільнот (електронна пошта, відео конференції, форуми, чати). Роль викладача в таких умовах змінюється. Педагог виявляється вільним від рутинних функцій підготовки та проведення пояснювально-ілюстративного процесу, його функції зводяться до постановки задачі, визначення напрямку пошуку необхідної інформації, консультування студентів, він приділяє більше уваги окремим студентам, які в тій чи іншій мірі не справляються зі своїм завданням.

Отже, в цілому, можна сказати, що на сучасному етапі викладання іноземної мови в процесі навчання все більше зростає роль самостійної роботи студентів, ефективність якої підвищується при її організації на основі використання інтерактивних програм і тестів. Розвиток самостійності, формування навичок самостійної роботи є одним із пріоритетних завдань в роботі сучасного викладача іноземної мови.

Метод проектів – один з інтерактивних методів сучасного навчання. Він є складовою частиною навчального процесу [4, с. 41]. Він входить в життя як вимога часу, свого роду відповідь системи освіти на соціальне замовлення держави і громадськості.

Проектний метод – це сучасна ефективна технологія в навчанні, в тому числі іноземної мови, заснована на моделюванні соціальної взаємодії в малій групі в ході навчального процесу. По суті проектна технологія – це взаємодія в ході навчання і навчання в системі соціальної взаємодії, при якому студенти беруть і виконують різні соціальні ролі (організатора, лідера, виконавця і ін.) і привчаються, готуються до їх виконання в процесі вирішення проблемних завдань у ситуаціях реальної взаємодії [4, с. 42].

Проектна технологія набула широкого поширення в різних предметних областях і, звичайно ж, в області вивчення іноземної мови. Популярність проектної технології, як серед студентів, так і серед викладачів іноземної мови та її перспективність пояснюється тим, що проектне завдання пов'язує процес оволодіння певним предметним знанням з реальним використанням цього знання. Комплексний, інтегративний характер проектної роботи дозволяє майбутньому фахівцю вибудувати єдину картину світу, збираючи для цього свої знання з різних джерел. Це означає, що в навчальному процесі знання, навички та вміння перестають бути «нічийними», «розрізненими», вони органічно присвоюються студентам. При цьому орієнтація на створення проекту як особистісного освітнього продукту робить процес оволодіння предметним знанням особистісно мотивованим.

Практика використання методу проектів показує, як зазначає Є. Полат, що «разом вчитися не тільки легше і цікавіше, але і значно ефективніше» [Цит. за 1, с. 16].

Метод проектів дозволяє здійснювати диференційований підхід в навчанні. Як форма навчального заняття проектне навчання орієнтоване на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову – протягом певного відрізка часу. Існують різні класифікації проектів. Так, Е. Полат пропонує п'ять головних умов, за якими розрізняють типи проектів:

- Дослідні,
- Творчі,
- Рольово-ігрові,
- Інформаційні,
- Практико-орієнтовані (прикладні),

За ознакою предметно-змістовної галузі

- Монопроекти,
- Міжпредметні проекти.

За характером контактів

- Внутрішні або регіональні,
- Міжнародні.

За кількістю учасників проекту

- Індивідуальні,
- Парні,

- Групові.

За тривалістю проекту:

- Короткострокові,
- Середньої тривалості,
- Довгострокові.

За результатами:

- Доповідь, альбом, збірка, каталог, альманах;
- Макет, схема, план-карта;
- Відеофільм;
- Виставка [1, с. 17].

Також на заняттях з англійської мови варто використовувати і кейсові технології. Метод кейсів (case study) – це вивчення проблемної ситуації на ґрунті фактів реального життя або відомої ситуації. Схему кейсу можна звести до тренінгу по закріпленню знань, умінь та навичок поведінки в певних ситуаціях. Такі ситуації повинні бути наочними та детальними. Відмінними рисами кейс-методу є: опис реальної проблемної ситуації; альтернативність вирішення проблемної ситуації; єдина мета і колективна робота з вироблення рішення; функціонування системи групового оцінювання прийнятих рішень; емоційне напруження студентів – майбутніх фахівців. За допомогою кейс методу студенти готуються до реального життя фахівця та непередбачуваних професійних ситуацій.

Висновки. Отже, сучасні викладачі іноземної мови у своїй педагогічній діяльності повинні використовувати мультимедійні технології для розвитку міжкультурної компетенції студентів немовних вищих навчальних закладів. При використанні мультимедійних засобів повинні враховувати три можливих напрями впровадження засобів інформатизації освіти в навчальний процес.

По-перше, використання засобів інформаційних комунікаційних технологій в якості «допоміжних (підтримуючих)» засобів в рамках існуючих традиційних форм та методів навчання, що історично склалися в системі вищої освіти.

Застосування мультимедійних засобів в даній якості дозволяє використовувати їх для інтенсифікації навчального процесу, індивідуалізації навчання та автоматизації рутинної роботи викладача (контроль над засвоєнням знань, виставлення і облік оцінок, використання оболонок різних тестуючих програм і т.д.).

По-друге, використання мультимедійних засобів необхідне для підвищення якості та ефективності навчання.

Використання інформаційних та комунікаційних технологій для організації міжкультурного обміну навчальною інформацією не тільки зі студентами одного регіону, а й іншої країни в рамках телеконференцій, спільних семінарах, навчальних проектів і т.д. Цей напрямок призведе до істотної зміни якості вивчення іноземних мов при організації діалогу зі студентами цих країн.

По-третє, використання мультимедійних засобів як глобального ресурсу зберігання навчального, методичного, довідкового матеріалу для ефективної організації навчального процесу.

Іноземна мова займає особливе місце в ряду загальноосвітніх дисциплін. Саме вона дозволяє долучитися до іншої культури, познайомитися з історією, традиціями мовленнєвими особливостями людей, що говорять на цій мові.

Література:

1. Вишневецький О. І. Методика навчання іноземних мов : навчальний посібник. К. : Знання, 2011. 206 с.
2. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика : учебное пособие. М. : Академия, 2007. 336 с.
3. Коряковцева Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык : Учебное пособие. М. : Мастерство, 2013. 160 с.
4. Нильсон О. А. Теория і практика самостійної роботи учнів : навчальний посібник. К. : Валгус Таллінні, 1996. 280 с.
5. Скаткин М. Н. Проблемы современной дидактики : учебное пособие. М. : Педагогика, 1984. 86 с.